

**Univerzita Hradec Králové – Pedagogická fakulta
Katedra kulturních a náboženských studií**

Hodnocení bakalářské práce

Posudek oponenta práce

Jméno autora: Bára Rafaelová

Název práce: Stereotypizační mechanismy označování Roma v české kultuře

Oponent práce: Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.

Téma a cíl práce: Bakalářská práce se zabývá stereotypizací Romů ze strany majority. Autorka využívá rozhovory provedené v rámci sbírky Paměti národa a věnuje se rozmezí let 1918 až do dnešní doby (po roce 1989). Autorka rovněž pracuje s teorií Reného Girarda.

Zaměření práce: Romové; stereotypy; mimetismus

Jazyková a stylistická úroveň práce: Po jazykové i stylistické stránce je práce zpracována na výborné úrovni. Gramatické chyby a stylistické chyby se vyskytují zřídka.

Rozsah práce: Vyšší rozsah, 81 stran včetně bibliografie.

Použitá literatura: Bakalářská práce pracuje s adekvátními zdroji. Celkově je text založen na 46 zdrojích a 2 internetových zdrojích. Je chvályhodné, že autorka pracuje majoritně s tištěnými zdroji.

Formální stránka práce: Po formální stránce je práce včetně poznámkového aparátu zpracována požadovaným způsobem.

Celkové hodnocení a kritické poznámky:

Bakalářská práce se věnuje stereotypizaci Romů ze strany majoritní společnosti. Autorka pracuje s mimetickou teorií a poukazuje na formy diskriminaci a stereotypizace, které Romové zažívali v letech 1918-1989 (až po roce 1989). Dochází k závěru, že majoritní společnost vždy utvářela negativní vztah vůči Romům, ale proměňoval se obsah tohoto vztahu. Vše autorka rámuje teorií Reného Girarda.

Práce je zpracována na výborné stylistické a gramatické úrovni a jen se občas objevují drobné nedostatky. Autorka např. uvádí „proto bych ráda prohloubila své znalosti o významu etnického původu člověka“ (s. 10), ale nic takového jako etnický původ člověka neexistuje, pouze etnický původ specifických skupin.

Lze uvést drobná doporučení. Autorka pracuje s poměrně tvrdě vyznívajícím negativním vztahem mezi majoritou a Romy (až do s. 27, ale v podstatě až dále) a to v tendencích stereotypů, předsudků a diskriminace. Téměř to vyznívá tak, jako by nemohly být projeveny určité formy sounáležitosti. Přitom, co se týče teoretického ukotvení, právě Allport pracuje s hypotézou kontaktu, kdy stereotypy mohou být umenšovány pomocí společné práce s určitým cílem (např. v rámci společné kooperace v rámci pracovních úkonů) a vzájemný vztah se tak nutně nemusí vyvíjet pouze na negativní bázi.

Co se týče historického kontextu, je pochopitelný autorčin důraz na roky 1918-1989 (i poté), ovšem autorka se v historické části mohla také více věnovat problematice vyloučení Romů a jejich stereotypizaci od 14. do 20. století. Přeci jenom i v tomto období se nalézají odůvodnění, proč je vztah k Romům silně negativistický. Je to spíše takový detail.

V praktické části měla autorka také více rozebrat lokalitu výzkumu a výběr respondentů. To jsou dvě důležité kapitoly, které nám osvětlí, s kým a jak byl výzkum proveden. Autorka využila rozhovory z archivu Paměti národa, ovšem i zde je důležité uvést, že redaktoři Paměti národa mohou rozhovory provádět u pamětníků doma nebo ve specializovaném studiu. Oboje má dopad na kvalitu rozhovoru a to nemalou. Zároveň výběr participantů je také klíčový. Je poměrně známé, že Paměť národa postupuje tak, že kontaktuje především intelektuální nebo známé osobnosti a je tu otázkou, jak výběr participantů ovlivnil celkovou interpretaci rozhovorů. V případě tabulky u respondentů jsou pak známá jména, jako např. Čeněk Růžička, a nejedná se často o „obyčejné“ lidi. To

má samozřejmě dopad na to, jak vypadá praktická část. Kdyby se autorka zeptala jiných Romů, tak by možná ani nevěděli o politice usazování z 50. let a pozdějších nebo by nevěděli o podmínkách holocaustu jako Čeněk Růžička. Problematické využití nahrávek z Paměti národa vidím také v tom, že se nepoužívají stejné otázky vůči všem respondentům a v kontextu rozhovorů se jedná o rozhovory s odlišným zaměřením (pokud byl někdo v Letech u Písku, tak se rozhovor stáčí na toto téma, pokud někdo jiný byl poslancem Občanského fóra, tak zase k tomuto tématu) a pak je těžké extrahovat z rozhovorů specifické souvislosti.

U některých interpretací praktické části se pak nabízí otázka, nakolik výsledná interpretace vychází z autorčiny pozice a nakolik z pozice participantů. Např. na s. 56 uvádí participant, že je nutné být pracovitější než gadžo, ale autorka v závěru konstatuje, že participant napodoboval vzorce chování a hodnoty majority.

Autorka také obšírněji nevysvětluje, že dějiny hodnotí Romové z různých skupin. Někteří jedinci pochází ze skupiny slovenských Romů a jiní jsou přeživší holocaustu z řad českých Romů. Právě zmiňovaný Čeněk Růžička byl českým Romem a třeba Jozef Banyák ze skupiny slovenských Romů. Druhý jmenovaný tak může např. jen těžko hodnotit válečné a události a už principiálně může nabídnout jinou kvalitu vzpomínek než čeští Romové. V praktické části také autorka dostatečně nereflektuje, že válečné události byly spjaté s nacistickým „německým“ režimem, zatímco předválečné a poválečné osudy s „československým.“ Jakoby pak nebyl rozdíl v tom, kdo provádí perzekuci nebo s Romy tak či onak zachází. A to je potom zavádějící. Samozřejmě jsem mohl uvedené diferenciaci v práci přehlédnout, ale autorka tyto diferenciaci – ať už na úrovni participantů z Paměti národa nebo politických aktérů – nijak nezvýrazňuje.

Na závěr bych autorce doporučil, ale odsazovala odstavce, protože je poté zmatečné, kde končí jeden odstavec a kde začíná druhý. Také bych nedoporučoval uvádět v práci vlastní hodnocení (např. neuvádět, že běhal mráz po zádech). Práci pak hodnotím jako zdařilou.

Otázky oponenta práce:

- Mohla byste se vyjádřit k předposlednímu odstavci tohoto posudku a uvést, jaký vliv mají uvedené diferenciaci a jak s nimi v práci pracujete?